

Psihološko osamosvajanje in partnerski odnosi mladih na prehodu v odraslost

Nika Vodnjov¹ in Melita Puklek Levpušček^{2*}

¹Profil d.o.o., Ljubljana, Slovenija

²Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, Slovenija

Izvleček: Namen študije je bil raziskati povezanost med psihološkim osamosvajanjem od staršev in dimenzijami ljubezni ter konfliktnostjo in zadovoljstvom v partnerskih odnosih pri mladih na prehodu v odraslost. V raziskavi je sodelovalo 199 udeležencev, starih med 18 in 29 let, ki so bili v partnerskem razmerju. Udeleženci so izpolnili kratko obliko Testa osamosvajanja na prehodu v odraslost (TOPO-K), kratko obliko Sternbergove lestvice trikotne teorije ljubezni (TLS-15) ter ocenili konfliktnost in zadovoljstvo v partnerskem odnosu ter konfliktnost med staršema. Rezultati so pokazali nizke, a pomembne povezave med dimenzijami osamosvajanja in dimenzijami ljubezni. Povezanost z mamo je bila pozitivno povezana z intimnostjo, strastnostjo in zavezanostjo v odnosu s partnerjem, medtem ko je bila zaznana vsiljivost obeh staršev negativno povezana z dimenzijami ljubezni. Doživljanje intimnosti je visoko pomemben napovednik nižje konfliktnosti v partnerskem odnosu, medtem ko je razveza staršev in konfliktnost med staršema napovedovala višjo konfliktnost v partnerskem odnosu mladih. Intimnost in zavezanost sta se izkazali kot pomembna pozitivna napovednika zadovoljstva v partnerskem odnosu, zaznana očetova vsiljivost pa je na zadovoljstvo v partnerskem odnosu imela negativen učinek. Zaključiva lahko, da sta spoštovanje osebnih meja in opora pri osamosvajanju pomembna dejavnika za uspešne in izpolnjujoče partnerske odnose mladih, vendar je najpomembnejši napovednik konfliktnosti in zadovoljstva v partnerskem odnosu kakovost ljubezenske zveze, zlasti na področju intimnosti in zavezanosti.

Ključne besede: osamosvajanje, dimenzije ljubezni, partnerski odnos, mladi na prehodu v odraslost

Psychological individuation and romantic relationships among emerging adults

Nika Vodnjov¹ and Melita Puklek Levpušček^{2*}

¹Profil d.o.o., Ljubljana, Slovenia

²Department of Psychology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia

Abstract: The aim of the study was to investigate the relationship between psychological individuation from parents and dimensions of love, as well as conflict and satisfaction in romantic relationships among emerging adults. The study included 199 participants between the ages of 18 and 29 who were in romantic relationships. Participants completed the short version of the Individuation Test for Emerging Adults (ITEA-S) and the Short version of Sternberg's Triangular Love Scale (TLS-15) and rated conflict and satisfaction in their romantic relationships as well as parental conflict. The results showed low but significant correlations between the individuation dimensions and the love dimensions. Connectedness with the mother was positively associated with intimacy, passion and commitment in the relationship with the partner, while perceived parental intrusiveness was negatively associated with the love dimensions. Intimacy emerged as a strong predictor of lower conflict in romantic relationships, while parental divorce and parental conflict predicted higher conflict in emerging adults' romantic relationships. Intimacy and commitment were significant positive predictors of satisfaction in romantic relationships, whereas perceived intrusiveness by the father had a negative effect on satisfaction in romantic relationships. We can conclude that respect for personal boundaries and support for individuation are important factors for successful and fulfilling romantic relationships in emerging adults. However, the most important predictor of conflict and satisfaction in these relationships is the quality of the romantic bond, especially in terms of intimacy and commitment.

Keywords: individuation, love dimensions, romantic relationship, emerging adults

*Naslov/Address: dr. Melita Puklek Levpušček. Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, e-mail: melita.puklek@ff.uni-lj.si

Članek je licenciran pod pogoji Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca (CC BY-SA licenca). The article is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA license).

Človek je družbeno bitje, kar pomeni, da za preživetje potrebuje družbo. Že od rojstva nas spremlja potreba po povezovanju z drugimi, kar je ključno za naš normalen in nemoten razvoj (Musek, 1993). Odnosi se skozi življenje tako po obsegu kot kakovosti spreminjajo. V otroštvu je običajno najpomembnejši odnos s starši ali skrbniki, medtem ko je v mladostništvu in na prehodu v odraslost ena ključnih razvojnih nalog psihološko osamosvajanje od staršev (Zupančič, 2020). Pomembno razvojno področje tega obdobja so tudi partnerski odnosi (Furman in Buhrmester, 1992). Od mladih se pričakuje, da se pripravijo na partnersko življenje, začnejo vstopati v partnerske odnose in razvijajo medosebne spretnosti v odnosu do partnerja (Zupančič, 2020). V nadaljevanju se bova osredotočili na ti dve razvojni nalogi mladih ter raziskali povezave med psihološkim osamosvajanjem in partnerskimi odnosi pri mladih na prehodu v odraslost.

Psihološko osamosvajanje na prehodu v odraslost

Psihološko osamosvajanje je proces, s pomočjo katerega mladi razvijajo lastno individualnost in postajajo vedno bolj avtonomni, obenem pa ohranjajo povezanost s starši in z njimi vzpostavljajo bolj vzajemen odnos (Grotevant in Cooper, 1986). Kar nekaj avtorjev se je v preteklosti ukvarjalo s procesom psihološkega osamosvajanja (npr. Blos, 1967; Josselson, 1980; Kruse in Walper, 2008; Puklek Levpušček in Gril, 2010), vendar so se pri svojem delu osredotočali predvsem na proces psihološkega ločevanja in pridobivanja avtonomije znotraj družine v obdobju otroštva in mladostništva. V zadnjih desetletjih pa sledimo številnim spremembam v življenjskem kontekstu mladih, zaradi katerih se je med raziskovalci povečalo zanimanje za preučevanje psihološkega osamosvajanja v odnosu do staršev tudi na prehodu v odraslost. Spremembe se nanašajo na podaljšano izobraževanje, oteženo finančno osamosvajanje, kasnejšo odselitev od staršev, zviševanje starostne meje tradicionalnih mejnikov odraslosti (npr. prva zaposlitev, rojstvo otroka) ter spremembe v življenjskih ciljih, zaradi česar se je za življenjsko obdobje v posameznikovih dvajsetih letih uveljavilo poimenovanje prehod v odraslost (Arnett, 2000). Mladi na prehodu v odraslost so posamezniki, stari med 18 in 29 let, za katere je značilno, da se osredotočajo nase, raziskujejo lastno identiteto ter se učijo biti samostojni in samozadostni. Ti posamezniki doživljajo sebe kot »nekje vmes«, kar pomeni, da se ne doživljajo kot mladostniki, pa tudi ne kot odrasli. Gre torej za obdobje, ki ga zaznamuje lastno raziskovanje, v povezavi s tem pa tudi spreminjanje načrtov in ciljev, zaradi česar ne preseneča, da se mladi na prehodu v odraslost med seboj izrazito razlikujejo – npr. nekateri so že redno zaposleni, drugi se še izobražujejo, nekateri so samski, nekateri pa že poročeni in imajo otroka (Arnett, 2015).

Pomembno je, da vse te značilnosti upoštevamo tudi pri preučevanju in merjenju psihološkega osamosvajanja, kot so to storili M. Zupančič idr. (2014). Avtorji so z validacijskimi študijami merskega pripomočka TOPO (Test osamosvajanja na prehodu v odraslost; Komidar idr., 2014, 2016) potrdili pet

dimenzij psihološkega osamosvajanja na prehodu v odraslost v odnosu do mame in očeta. Prva se imenuje *iskanje opore* in vključuje iskanje pomoči oziroma opore pri staršu ter zanašanje nanj glede nasvetov pri sprejemanju odločitev in pri iskanju rešitev za težave. Naslednja je *povezanost*, ki opisuje vzajemno spoštovanje, odkritost in razumevajoč odnos med mladim na prehodu v odraslost in njegovim staršem. Tretja dimenzija, imenovana *zaznana vsiljivost*, se nanaša na zaznano nadzorovanje s strani starša, torej na doživljanje pretiranega poizvedovanja in vmešavanja v osebne zadeve. Naslednja dimenzija se imenuje *zanašanje nase* in opisuje posameznikovo doživljanje samostojnosti pri sprejemanju odločitev in reševanju težav. Zadnja dimenzija je *bojazen pred razočaranjem starša*, pri kateri gre za strah glede odzivov starša v primeru neuspeha ali neustreznega oz. družbeno manj sprejemljivega vedenja.

T. Kavčič in M. Zupančič (2018) sta na vzorcu slovenskih mladih na prehodu v odraslost ugotovili, da obstajajo štirje različni tipi osamosvajanja. Mlade, ki so se uspešno osamosvojili od staršev, lahko uvrstimo v osamosvojeni-povezani in osamosvojeni-neodvisni tip, medtem ko posameznike, ki so se manj uspešno osamosvojili od staršev, uvrščamo v odvisni in anksiozni tip. Anksiozni tip osamosvajanja je bil v raziskavi omenjenih avtoric bolj značilen za samske mlade na prehodu v odraslost kot tiste, ki so bili v partnerskem odnosu. Posamezniki, za katere je značilen anksiozen tip, pogosto občutijo zaskrbljenost zaradi morebitnega razočaranja staršev. Prav tako zaznavajo visoko vsiljivost staršev, kar povzroča občutek, da težje razvijajo lastno individualnost in samostojnost, saj starši preveč posegajo v njihovo zasebnost. T. Kavčič in M. Zupančič (2018) sklepata, da se relacijska anksioznost morda prenaša tudi na odnose izven družine in otežuje vzpostavitev in vzdrževanje intimnega odnosa.

Partnerski odnosi na prehodu v odraslost

Partnerski odnos je vzajemen prostovoljni odnos visoke intenzitete, ki ga običajno spremlja naklonjenost in dejansko ali v prihodnosti pričakovano spolno vedenje (Collins idr., 2009). Ljubezen je univerzalno izkustvo v človekovem življenju, ki jo večina ljudi prvič izkusi v mladostništvu ali na prehodu v odraslost. Večina mladih je namreč vsaj enkrat do konca srednje šole že imela izkušnjo z zmenki, zaljubljenostjo, resnim razmerjem, poljubom in spolnim odnosom (Regan idr., 2004). Slednje je pomembno tudi za psihološko blagostanje mladih, saj mladostniki, ki nimajo izkušenj s partnerskimi odnosi, poročajo o višji osamljenosti in nižjem zadovoljstvu z življenjem (Avilés idr., 2020).

Ena izmed bolj znanih teorij o dimenzijah ljubezni je Trikotna teorija ljubezni (Sternberg, 1986). Po Sternbergu sestavljajo popolno ljubezen tri dimenzije, in sicer intimnost, strastnost in zavezanost. *Intimnost* predstavlja doživljanje povezanosti, bližine in navezanosti na partnerja, *strastnost* se nanaša na telesno privlačnost, spolno vznemirjenje in romantiko, *zavezanost* pa vključuje odločitev, da ohranjamo ljubezen do partnerja in vztrajamo v odnosu skozi daljše časovno obdobje. Vse tri dimenzije ljubezni so pri posameznikih, ki so vključeni v partnersko razmerje, v

povprečju najbolj izražene prav na prehodu v odraslost (Sumter idr., 2013). Preučevanje dimenzij ljubezni je pomembno tudi zato, ker se povezujejo z zadovoljstvom v partnerskem odnosu pri mladih. V. Nabila in M. C. Gunawan (2023) sta namreč na vzorcu študentov, starih med 18 in 25 let, ugotovili, da se intimnost, strastnost in zavezanost zmerno do močno pozitivno povezujejo z zadovoljstvom v partnerskem odnosu, pri čemer je najvišja povezanost s strastnostjo, najnižja pa z zavezanostjo. Cassepp-Borges idr. (2023) pa so v raziskavi z udeleženci, ki so bili v povprečju stari 25,5 let, ugotovili, da dimenzije ljubezni dobro napovedujejo zadovoljstvo v partnerskem odnosu, pri tem pa kot pomembna napovednika navajajo predvsem intimnost in zavezanost.

Pri vzpostavljanju kakovostnih partnerskih odnosov je pomembna tudi kakovost odnosov, ki smo jih s pomembnimi drugimi vzpostavljali v preteklosti (Hazan in Shaver, 1987). Pomembno je, da mladi v odnosih s starši doživljajo bližino in zaupanje, saj se ti odnosni dimenziji povezujejo z razvojem povezanosti in privlačnosti v partnerskih odnosih kasneje na prehodu v odraslost (Seiffge-Krenke idr., 2001). Hkrati pa tisti, ki svoj odnos s starši ocenjujejo kot bolj kakovosten, poročajo o višjih ravneh zavezanosti in zadovoljstva v odnosu s partnerjem (Kretschmer idr., 2016). M. E. Lloyd (2011) je ugotovila, da posamezniki, ki se niso uspešno osamosvojili od mame, poročajo o večjem strahu pred intimnostjo v partnerskem odnosu. Prav tako se je pokazalo, da je bila nižja čustvena opora mam povezana z manj ugodno razrešenim procesom psihološkega osamosvajanja, ki je posredoval na večje doživljanje strahu pred intimnostjo in vstopom v partnersko razmerje. Avtorica je preverjala le posameznikovo zaznavo materine čustvene opore in nadzora ter uspešnost osamosvajanja v odnosu do mame in ne očeta. V slovenski študiji, v katero smo vključili tako zaznano vsiljivost mame kot očeta, pa se je kot pomembna izkazala zaznana vsiljivost očeta. Ta se je negativno povezovala s trajanjem partnerskih odnosov mladih na prehodu v odraslost (Glavač in Puklek Levpušček, 2024).

Partnerski odnosi mladih in odnos med staršema

Partnerski odnosi mladih na prehodu v odraslost niso povezani le s kakovostjo odnosov s starši, ampak lahko igra pomembno vlogo tudi zakonski stan staršev. Raziskave namreč kažejo, da mladi, ki so doživeli razvezo staršev, manj zaupajo v partnerja in so manj zavezani in zadovoljni v partnerskem odnosu, kot tisti, ki razveze staršev niso doživeli (Bartell, 2006). Prav tako se razveza staršev povezuje z večjim številom konfliktov s partnerjem pri mladih na prehodu v odraslost, pri čemer sta lahko pomembni moderatorski spremenljivki tudi spol in starost.

Chen idr. (2006) so izvedli retrospektivno študijo z udeleženci, starimi med 27 in 31 let, ki so opisali svoje obdobje prehoda v odraslost in poročali o partnerskih konfliktih, v katere so bili vključeni med 17. in 27. letom starosti. Avtorji so ugotovili razlike glede na spol, starost in zakonski stan staršev. Ženske so poročale o višji stopnji partnerskih konfliktov kot moški, v splošnem pa so se udeleženci spominjali, da so med 19. in 25. letom starosti

doživljali več konfliktnosti, med 25. in 27. letom pa manj. Poleg tega so avtorji ugotovili, da je bila povprečna stopnja partnerskih konfliktov višja pri udeležencih z razvezanimi starši kot pri udeležencih, katerih starši niso bili razvezani. Ženske z razvezanimi starši so poročale o višjih stopnjah konfliktov s partnerji, moški z razvezanimi starši pa o nižjih stopnjah konfliktnosti v primerjavi z udeleženci, katerih starši niso bili razvezani.

Pri kakovosti romantičnih odnosov mladih na prehodu v odraslost ima pomembno vlogo tudi kakovost partnerskega odnosa med staršema. Braithwaite idr. (2016) navajajo, da se pogostost, intenzivnost in nerešenost konfliktov med staršema povezujejo z nižjo zavezanostjo in nižjim zadovoljstvom v romantičnih odnosih mladih na prehodu v odraslost. Omenjeni avtorji tudi ugotavljajo, da so učinki bolj škodljivi, če sta starša, ne glede na vse konflikte, ostala poročena, medtem ko njuni konflikti niso bili tako škodljivi za partnerska razmerja mladih, če sta se starša odločila za razvezo. Tisti mladi, ki odnos staršev zaznavajo kot manj kakovosten, namreč na razvezo staršev gledajo kot na smiselno rešitev za nesrečen zakon (Kapinus, 2005).

Raziskovalni problem

V raziskavi sva se osredotočili na povezanost med psihološkim osamosvajanjem od staršev, značilnostmi odnosa med staršema in kakovostjo partnerskih odnosov pri mladih na prehodu v odraslost. Zastavili sva naslednja raziskovalna vprašanja: 1) ali se psihološko osamosvajanje povezuje z dimenzijami ljubezni pri mladih na prehodu v odraslost, 2) ali se psihološko osamosvajanje od staršev in dimenzije ljubezni v partnerskem odnosu mladih povezujejo z značilnostmi odnosa med staršema (zakonski stan in konfliktnost odnosa med staršema) ter kakovostjo partnerskega odnosa pri mladih in 3) ali dimenzije osamosvajanja v odnosu do staršev, značilnosti odnosa med staršema in dimenzije ljubezni pri mladih pomembno napovedujejo konfliktnost in zadovoljstvo v trenutnem partnerskem razmerju mladih.

Metoda

Udeleženci

Vključitvena kriterija za sodelovanje v študiji sta bila starost med 18 in 29 let in prisotnost partnerskega razmerja. V raziskavi je sodelovalo 199 slovenskih udeležencev, 162 žensk (81,4%), 36 moških (18,1%) in eden, ki se ni želel opredeliti glede spola (0,5%). Povprečna starost udeležencev je bila 24,73 let ($SD = 2,33$). Povprečno trajanje partnerskega razmerja, v katerega so bili udeleženci vključeni v času zbiranja podatkov, je bilo 44,7 mesecev ($SD = 31,8$ mesecev). Večina udeležencev je v času zbiranja podatkov živela s partnerjem (40,7 %) ali s starši (30,7 %), nekateri so živeli skupaj s partnerjem in svojimi ali partnerjevimi starši (19,1 %), nekateri pa sami ali z vrstniki (9,5 %). Večina staršev udeležencev je bila poročenih (56,8 %), približno petina jih je živela v zunajzakonski skupnosti (18,6 %), približno petina je bilo ločenih (21,1 %), nekaj udeležencev je poročalo, da je eden izmed staršev preminil (2,5 %), eden, da je njegova mati

samohranilka (0,5 %), eden izmed udeležencev pa ni želel poročati o zakonskem stanu staršev (0,5 %). Približno tretjina udeležencev (32,7 %) je zaključila gimnazijsko, srednje poklicno-tehniško, srednje tehniško ali drugo strokovno izobraževanje, ravno toliko (32,7 %) visokošolski strokovni ali univerzitetni program prve bolonjske stopnje, četrtna (19,6 %) magisterij stroke druge bolonjske stopnje, približno desetina (8,5 %) višješolski strokovni program, najmanj (6,5 %) pa je bilo tistih, ki so zaključili srednje poklicno izobraževanje.

Pripomočki

Udeleženci so s pomočjo petstopenjske ocenjevalne lestvice (1 – *sploh ne velja*, 5 – *popolnoma velja*) izpolnili kratko obliko Testa osamosvajanja na prehodu v odraslost (TOPO-K; Komidar idr., 2016), ki vsebuje 21 postavk (posebej za odnos do mame in odnos do očeta) in meri pet dimenzij psihološkega osamosvajanja: iskanje opore, povezanost, zaznano vsiljivost, zanašanje nase in bojazen pred razočaranjem starša. Komidar idr. (2016) so potrdili konstruktno veljavnost in zanesljivost TOPO-K ter polno metrično in delno skalarno invariantnost med slovenskimi in ameriški udeleženci, tako za ocene v odnosu do matere kot očeta. V pričujoči raziskavi sva potrdili visoko notranjo zanesljivost posameznih dimenzij TOPO-K. Koeficienti alfa so se gibal med 0,84 in 0,94 za dimenzije osamosvajanja v odnosu z mamo in med 0,94 in 0,98 za dimenzije osamosvajanja v odnosu do očeta.

Udeleženci so izpolnili tudi kratko obliko Sternbergove lestvice trikotne teorije ljubezni (angl. Short Version of the Triangular Love Scale [TLS-15]; Kowal idr., 2023), na katero so odgovarjali s pomočjo petstopenjske lestvice (1 – *sploh se ne strinjam*, 5 – *zelo se strinjam*). Lestvica obsega 15 postavk, 5 za vsako izmed dimenzij ljubezni (intimnost, strastnost in zavezanost). Avtorici slovenskega prevoda lestvice sta T. Kavčič in M. Zupančič. Kowal idr. (2023) so v raziskavi, ki je vključevala podatke 37 jezikovnih različic vprašalnika (mdr. tudi slovenske podatke), potrdili veljavnost, zanesljivost in medkulturno invariantnost vprašalnika. V pričujoči raziskavi je bil koeficient alfa za lestvico intimnosti 0,89, strastnosti 0,86 ter zavezanosti 0,90.

Poleg omenjenih vprašalnikov sta bili udeležencem zastavljeni tudi vprašanji v povezavi z razmerjem staršev (*»Kako bi opisali zakonski stan vaših staršev?«*, pri čemer so bili ponujeni odgovori *»poročena«*, *»ločena«*, *»izvenzakonska skupnost«* in možnost *»drugo«*, ki je udeležencem omogočala podajanje lastnega odgovora) in stopnjo njune konfliktnosti (*»Na lestvici od 1 do 5 ocenite konfliktnost vaših staršev, pri čemer 1 pomeni izjemno nizko stopnjo konfliktnosti, 5 pa pomeni izjemno visoko stopnjo konfliktnosti«*). Z enako lestvico so udeleženci ocenjevali tudi konfliktnost v lastnem partnerskem odnosu, prav tako pa so s pomočjo petstopenjske ocenjevalne lestvice (1 – *izjemno nizko*, 5 – *izjemno visoko*) podali tudi oceno zadovoljstva v partnerskem odnosu.

Tabela 1

Opisne statistike vseh spremenljivk

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>As</i>	<i>Spl</i>
Iskanje opore							
v odnosu do mame	197	3,55	1,16	1,0	5,0	−0,48	−0,85
v odnosu do očeta	182	2,99	1,20	1,0	5,0	−0,10	−0,99
Povezanost							
v odnosu do mame	197	3,89	0,91	1,5	5,0	−0,66	−0,33
v odnosu do očeta	182	3,62	1,06	1,0	5,0	−0,76	−0,10
Zaznana vsiljivost							
v odnosu do mame	197	1,91	0,90	1,0	5,0	1,06	0,47
v odnosu do očeta	182	1,56	0,76	1,0	4,6	1,77	3,11
Zanašanje nase							
v odnosu do mame	197	3,50	0,96	1,0	5,0	−0,34	−0,68
v odnosu do očeta	182	3,56	1,10	1,0	5,0	−0,39	−0,60
Bojazen pred razočaranjem							
v odnosu do mame	197	2,77	1,21	1,0	5,0	0,21	−1,01
v odnosu do očeta	182	2,95	1,27	1,0	5,0	−0,06	−1,20
Intimnost	199	4,46	0,69	1,8	5,0	−1,75	2,72
Strastnost	199	3,99	0,85	1,2	5,0	−0,76	−0,01
Zavezanost	199	4,47	0,76	1,8	5,0	−1,58	1,75
Konfliktnost med staršema	191	2,70	1,23	1,0	5,0	0,26	−0,96
Konfliktnost s partnerjem	199	2,09	1,02	1,0	5,0	0,87	0,22
Zadovoljstvo z razmerjem	199	4,41	0,82	1,0	5,0	−1,58	2,78

Postopek

Pred začetkom zbiranja podatkov sva pridobili odobritev Komisije za etiko Filozofske fakultete v Ljubljani, da raziskava ustreza etičnim merilom in standardom (številka odobritve 390-2024). Povabilo k sodelovanju v raziskavi sva delili na različnih družbenih omrežjih (Facebook, Instagram in LinkedIn) ter skušali motivirati udeležence s poudarjanjem pomena njihovega sodelovanja in zagotavljanjem anonimnosti. Zbiranje podatkov je potekalo prek spletnega vmesnika (Ika). Z namenom zagotavljanja veljavnosti podatkov sva spremljali čas, ki so ga udeleženci porabili za sodelovanje v raziskavi, prav tako sva nadzorovali, da z istega IP ni sodelovalo več udeležencev, kar je zmanjšalo tveganje ponavljajočih se odgovorov. Vsak izmed udeležencev je podal soglasje za sodelovanje v raziskavi, nato so mu bila zastavljena vprašanja v povezavi z demografskimi podatki, zakonskim stanom in stopnjo konfliktnosti med staršema in značilnostmi partnerskega razmerja udeleženca (konfliktnost in zadovoljstvo). Temu sta sledila vprašalnika TOPO-K (Komidar idr., 2016) in TLS-15 (Kowal idr., 2023).

Rezultati

Opisne statistike

Najprej so bili izračunani skupni dosežki za dimenzije psihološkega osamosvajanja (posebej v odnosu do mame in v odnosu do očeta) ter za dimenzije ljubezni. V tabeli 1 so prikazane opisne statistike dimenzij psihološkega osamosvajanja, dimenzij ljubezni, konfliktnosti med staršema, konfliktnosti s partnerjem in zadovoljstva v partnerskem odnosu. Za vse vključene spremenljivke sva preverili tudi normalnost porazdelitve in v ta namen izračunali asimetričnost in sploščenost. Rezultati kažejo, da se skupni dosežki po večini porazdeljujejo zmerno asimetrično in zmerno sploščeno (Kline, 2011), rahlo večje odstopanje je opazno le pri zaznani vsiljivosti v odnosu do očeta, intimnosti, zavezanosti in zadovoljstvu s partnerskim odnosom.

Kot je razvidno iz tabele 1, mladi na prehodu v odraslost izmed vseh dimenzij psihološkega osamosvajanja v največji meri poročajo o povezanosti s starši, v najmanjši meri pa o zaznani vsiljivosti staršev. Ocene v odnosu do matere in v odnosu do očeta se razmeroma ujemajo ($r_{\min} = 0,25$, $r_{\max} = 0,59$). Udeleženci poročajo o visokih ravneh vseh dimenzij ljubezni, pri čemer je v odnosu do trenutnega partnerja najvišje ocenjena zavezanost, sledi intimnost in nato strastnost. Prav tako so s trenutnim partnerskim razmerjem v povprečju precej zadovoljni in poročajo o nizki ravni konfliktnosti. Povprečna konfliktnost s partnerjem je tudi nižja v primerjavi z zaznano konfliktnostjo staršev.

Povezanost med spremenljivkami

Najprej sva želeli v študiji ugotoviti, ali se dimenzije psihološkega osamosvajanja povezujejo z dimenzijami ljubezni pri mladih na prehodu v odraslost. Kot je razvidno iz tabele 2, se povezanost v odnosu do mame statistično

pomembno in pozitivno povezuje z vsemi dimenzijami ljubezni. Mladi na prehodu v odraslost, ki zaznavajo višjo raven povezanosti z mamo, poročajo tudi o višji ravni intimnosti, strastnosti in zavezanosti v odnosu s partnerjem. Zaznana vsiljivost očeta se statistično pomembno negativno povezuje z intimnostjo v odnosu do partnerja, medtem ko se zaznana vsiljivost mame statistično pomembno negativno povezuje z zavezanostjo mladih v odnosu do partnerja.

Zanimalo naju je tudi, ali se dimenzije psihološkega osamosvajanja in dimenzije ljubezni povezujejo z zaznano stopnjo konfliktnosti med staršema ter zaznano stopnjo konfliktnosti in zadovoljstvom v partnerskem odnosu. Kot je razvidno iz tabele 3, se zaznana konfliktnost med staršema statistično pomembno povezuje z večino dimenzij psihološkega osamosvajanja tako v odnosu do mame kot očeta, z izjemo zanašanja nase v odnosu do očeta in bojzani pred razočaranjem obeh staršev. Posamezniki, ki zaznavajo višjo stopnjo konfliktnosti med staršema, poročajo o nižji ravni iskanja opore pri starših in o nižji ravni povezanosti v odnosu do obeh staršev. Prav tako tisti, ki zaznavajo višjo stopnjo konfliktnosti med staršema, poročajo o višji ravni vsiljivosti obeh staršev. Udeleženci, ki zaznavajo višjo stopnjo konfliktnosti med staršema, poročajo o višji ravni zanašanja nase v odnosu do matere. Ugotovili sva tudi statistično pomembne povezave med zaznano konfliktnostjo staršev in dimenzijami ljubezni, in sicer intimnostjo in zavezanostjo v partnerskem odnosu mladih. Posamezniki, ki zaznavajo višjo stopnjo konfliktnosti med staršema, poročajo o nižji ravni intimnosti in zavezanosti v odnosu s partnerjem. Preverili sva tudi povezanost med zaznano stopnjo konfliktnosti staršev in zaznano stopnjo konfliktnosti v odnosu s partnerjem.

Tabela 2

Pearsonovi koeficienti korelacije med dimenzijami psihološkega osamosvajanja od staršev in dimenzijami ljubezni v partnerskem odnosu mladih

	Intimnost	Strastnost	Zavezanost
Iskanje opore			
Mama	0,12	0,13	0,10
Oče	0,11	0,11	0,07
Povezanost			
Mama	0,20**	0,17*	0,19**
Oče	0,14	0,08	0,13
Zaznana vsiljivost			
Mama	-0,12	-0,11	-0,16*
Oče	-0,20**	-0,04	-0,14
Zanašanje nase			
Mama	0,09	-0,06	-0,03
Oče	0,05	0,01	-0,06
Bojazen pred razočaranjem			
Mama	-0,05	-0,02	-0,08
Oče	0,03	0,10	0,06

Opomba. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$.

Spremenljivki se povezujeata statistično pomembno in pozitivno, vendar je korelacija nizka ($r = 0,23$; $p = 0,001$). Zaznana stopnja konfliktnosti staršev se statistično pomembno in negativno povezuje tudi z zadovoljstvom v partnerskem odnosu mladih na prehodu v odraslost ($r = -0,17$; $p = 0,021$).

Kot je razvidno iz tabele 3, se zaznana stopnja konfliktnosti s partnerjem izmed dimenzij psihološkega osamosvajanja statistično pomembno in pozitivno povezuje le z zaznano vsiljivostjo obeh staršev. Mladi na prehodu v odraslost, ki bolj zaznavajo starša kot vsiljiva in pretirano nadzorna, poročajo o višji stopnji konfliktnosti v odnosu s partnerjem. Rezultati tudi kažejo, da se zaznana stopnja konfliktnosti s partnerjem statistično pomembno negativno povezuje z vsemi tremi dimenzijami ljubezni. Mladi na prehodu v odraslost, ki v odnosu s partnerjem zaznavajo višjo stopnjo konfliktnosti, torej poročajo o nižji ravni intimnosti, strastnosti in zavezanosti v partnerskem odnosu. Preverili sva tudi, ali se konfliktnost s partnerjem povezuje s spolom in starostjo udeležencev, vendar ti povezavi nista statistično značilni. Zaznana stopnja konfliktnosti pa se statistično pomembno povezuje z zadovoljstvom v trenutnem partnerskem razmerju ($r = -0,63$; $p < 0,001$). Udeleženci, ki zaznavajo višjo stopnjo konfliktnosti v odnosu s partnerjem, poročajo o nižji ravni zadovoljstva v odnosu z njim.

Zadovoljstvo v odnosu s partnerjem se izmed dimenzij psihološkega osamosvajanja statistično pomembno in negativno povezuje le z zaznano vsiljivostjo očeta. Poleg tega se zadovoljstvo v odnosu s partnerjem povezuje z dimenzijami ljubezni. Posamezniki, ki zaznavajo višjo raven intimnosti, strastnosti in zavezanosti, poročajo o višjem

zadovoljstvu v odnosu s partnerjem. Preverili sva tudi, ali se zadovoljstvo v odnosu s partnerjem povezuje s spolom in starostjo udeležencev, a ti povezavi nista statistično značilni.

Preverili sva tudi razlike v proučevanih spremenljivkah med skupinama mladih, katerih starši so v zvezi (poročena, izvenzakonska skupnost) ali razvezani. Rezultati kažejo, da mladi na prehodu v odraslost poročajo o nižji stopnji zaznane konfliktnosti staršev, ki so v razmerju ($M = 2,54$, $SD = 1,09$), v primerjavi z razvezanima staršema ($M = 3,37$, $SD = 1,48$) ($t(48) = -3,25$, $p = 0,002$, $d = -0,71$). Konfliktnost s partnerjem ($t(190) = 0,23$, $p = 0,816$, $d = 0,04$) in zadovoljstvo s partnerjem ($t(190) = 0,46$, $p = 0,644$, $d = 0,08$) se pri udeležencih ne razlikujeta glede na to, v kakšnem razmerju sta starša. Statistično pomembna razlika se je pokazala pri iskanju opore v odnosu do očeta ($t(179) = 2,34$; $p = 0,020$, $d = 0,44$), pri čemer posamezniki, katerih starša sta v partnerskem razmerju, poročajo o višji ravni iskanja opore pri očetu ($M = 3,08$, $SD = 1,17$) kot posamezniki, ki imajo ločena starša ($M = 2,56$, $SD = 1,25$). Razlike se kažejo tudi pri doživljanju bojazni pred razočaranjem mame ($t(189) = 2,08$; $p = 0,039$, $d = 0,36$) in očeta ($t(179) = 4,88$; $p < 0,001$, $d = 0,92$), pri čemer posamezniki, katerih starša sta v razmerju, poročajo o višji ravni bojazni pred razočaranjem mame ($M = 2,88$, $SD = 1,23$) kot tisti, katerih starša sta ločena ($M = 2,47$, $SD = 1,12$). Podobno je tudi v odnosu do očeta; posamezniki, katerih starša sta v partnerskem razmerju, poročajo o višji ravni bojazni pred razočaranjem očeta ($M = 3,16$, $SD = 1,21$) v primerjavi s posamezniki, ki imajo ločena starša ($M = 2,09$, $SD = 1,18$). Doživljanje dimenzij ljubezni se statistično pomembno ne razlikuje glede na to, ali

Tabela 3

Pearsonovi koeficienti korelacije med zaznano konfliktnostjo med staršema, zaznano konfliktnostjo v odnosu s partnerjem, zadovoljstvom v odnosu s partnerjem in dimenzijami psihološkega osamosvajanja ter dimenzijami ljubezni

	Konfliktnost-starša	Konfliktnost-partner	Zadovoljstvo-partner
Iskanje opore			
Mama	-0,34***	-0,04	0,06
Oče	-0,26***	-0,03	0,07
Povezanost			
Mama	-0,42***	-0,09	0,13
Oče	-0,39***	-0,10	0,11
Zaznana vsiljivost			
Mama	0,25***	0,14*	-0,12
Oče	0,23**	0,20**	-0,23**
Zanašanje nase			
Mama	0,16*	-0,04	0,07
Oče	0,13	-0,07	0,05
Bojazen pred razočaranjem			
Mama	0,13	0,09	-0,08
Oče	0,03	0,02	0,01
Intimnost	-0,16*	-0,64***	0,80***
Strastnost	-0,11	-0,43***	0,62***
Zavezanost	-0,17*	-0,54***	0,75***

Opomba. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

imajo mladi udeleženci starše, ki so v partnerskem razmerju ali razvezani.

Napovedovanje konfliktnosti s partnerjem in zadovoljstva v partnerskem odnosu

V zadnjem delu raziskave sva ugotavljali relativni prispevek značilnosti odnosa med staršema, značilnosti psihološkega osamosvajanja od staršev in izraženosti dimenzij ljubezni v partnerskem odnosu pri napovedovanju dveh značilnosti partnerskega odnosa mladih, in sicer konfliktnosti s partnerjem in zadovoljstva v partnerskem odnosu. V ta namen sva izvedli multiple linearne regresije. Najprej sva preverili multikolinearnost in toleranco napovednikov. Rezultati kažejo, da so vrednosti VIF pri napovedovanju konfliktnosti s partnerjem (tabela 4) in zadovoljstva v partnerskem odnosu (tabela 5) v modelu mama med 1,175 in 3,271 (najnižja vrednost je pri zakonskem stanu staršev, najvišja pri iskanju opore v odnosu do matere), tolerance napovednikov pa med 0,306 in 0,851. V modelu oče (tabela 4 in tabela 5) pa so vrednosti VIF med 1,245 in 3,452 (najnižja vrednost je pri zakonskem stanu staršev, najvišja pri iskanju opore v odnosu do očeta), tolerance napovednikov pa med 0,290 in 0,803. VIF in vrednosti tolerance napovednikov so v sprejemljivih mejah, kar nakazuje, da napovedne spremenljivke niso tako močno povezane, da bi zmanjševale stabilnost regresijskih modelov. Tabela 4 prikazuje koeficiente multiple linearne regresije za napovedovanje konfliktnosti v odnosu s partnerjem. V analizo so bili kot napovedniki vključeni zakonski stan staršev (skupaj ali razvezana), konfliktnost staršev, dimenzije psihološkega osamosvajanja v odnosu do mame in očeta ter dimenzije ljubezni. Model, v katerega so bile vključene dimenzije osamosvajanja v odnosu do mame (model mama v tabeli 4), pojasnjuje 49,40 % variance konfliktnosti v odnosu s partnerjem ($F(10, 161) = 17,70$; $p < 0,001$), model, v katerega so bile vključene dimenzije osamosvajanja v odnosu do očeta

(model oče v tabeli 4), pa 48,69 % variance konfliktnosti v odnosu s partnerjem ($F(10,161) = 17,23$; $p < 0,001$). V obeh modelih zakonski stan staršev, zaznana konfliktnost staršev in intimnost v odnosu do partnerja statistično pomembno in neodvisno napovedujeta konfliktnost s partnerjem.

Preverili sva tudi, katere spremenljivke pomembno napovedujejo zadovoljstvo v partnerskem odnosu. V prvi model sva vključili zakonski stan in konfliktnost med staršema, dimenzije psihološkega osamosvajanja v odnosu do matere in dimenzije ljubezni, v drugi model pa zakonski stan in konfliktnost med staršema, dimenzije psihološkega osamosvajanja v odnosu do očeta in dimenzije ljubezni. V modelih je bila prisotna heteroskedastičnost, zato sva uporabili robustne standardne napake, ki so prikazane v tabeli 5. Model, ki vključuje dimenzije osamosvajanja v odnosu do mame, pojasnjuje 69,77 % variance ($F(10,161) = 40,46$; $p < 0,001$), pri čemer je razvidno, da sta pomembna napovednika zadovoljstva v partnerskem odnosu le intimnost in zavezanost. Model, ki vključuje dimenzije osamosvajanja v odnosu do očeta, pojasnjuje 70,37 % variance ocene zadovoljstva v partnerskem odnosu ($F(10,161) = 41,62$; $p < 0,001$), pri čemer so statistično pomembni napovedniki zaznana vsiljivost očeta ter intimnost in zavezanost v partnerskem odnosu.

Razprava

V raziskavi sva ugotavljali, kako se dimenzije psihološkega osamosvajanja in nekatere značilnosti razmerja med staršema povezujejo z značilnostmi partnerskih odnosov mladih na prehodu v odraslost. Rezultati so pokazali pomembno, vendar nizko povezanost med obema odnosoma pri mladih, kar delno podpira predpostavko Hazana in Shaverja (1987) o povezanosti vzorcev, ki jih posameznik vzpostavlja v odnosih s starši s kasnejšo kakovostjo partnerskih odnosov.

Prvo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na povezanost med dimenzijami osamosvajanja od staršev in dimenzijami

Tabela 4

Koeficienti multiple linearne regresije za napovedovanje konfliktnosti s partnerjem glede na zakonski stan in konfliktnost med staršema, dimenzije psihološkega osamosvajanja v odnosu do mame in očeta in dimenzije ljubezni

	Model mama		Model oče	
	β	SE	β	SE
Zakonski stan staršev	-0,36*	0,16	-0,33*	0,17
Konfliktnost med staršema	0,22***	0,06	0,16**	0,05
Iskanje opore	0,05	0,09	-0,03	0,09
Povezanost	0,14	0,10	0,01	0,09
Zaznana vsiljivost	0,01	0,07	0,07	0,08
Zanašanje nase	0,02	0,08	-0,11	0,07
Bojazen pred razočaranjem	0,01	0,05	-0,01	0,05
Intimnost	-0,92***	0,13	-0,84***	0,13
Strastnost	0,09	0,10	0,09	0,10
Zavezanost	-0,21	0,13	-0,25	0,13

Opombe. Zakonski stan staršev (0 – razvezana, 1 – v zvezi); model mama – model, v katerega so bile vključene dimenzije osamosvajanja v odnosu z mamo; model oče – model, v katerega so bile vključene dimenzije osamosvajanja v odnosu z očetom.

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

ljubezni v partnerskem odnosu mladih. Čustvena povezanost v odnosu do mame se je povezovala z vsemi tremi dimenzijami ljubezni v partnerskem odnosu mladih, tj. intimnostjo, strastnostjo in zavezanostjo. Mladi na prehodu v odraslost, ki zaznavajo, da z mamo vzpostavljajo medsebojno spoštljiv, odkrit in razumevajoč odnos, poročajo tudi o več bližine, strasti in romantike v odnosu s partnerjem ter pripravljenosti za dolgoročno vztrajanje v partnerskem razmerju. Rezultati se skladajo z ugotovitvami I. Seiffge-Krenke idr. (2001), da se percepcija bližine in zaupanja v odnosu s starši povezuje s kasnejšo čustveno povezanostjo v partnerskih odnosih mladih. Prav tako Kretschmer idr. (2016) navajajo, da se bolj kakovosten odnos s starši povezuje z višjo zavezanostjo v kasnejšem partnerskem odnosu. Kot pomembni sta se pokazali tudi povezavi med zaznano vsiljivostjo matere in zavezanostjo mladih v partnerskem odnosu ter zaznano vsiljivostjo očeta in intimnostjo mladih v partnerskem odnosu. Mladi na prehodu v odraslost, ki zaznavajo, da starš pretirano poizveduje o njihovem življenju in se vmešava v njihove osebne zadeve, poročajo o nižji ravni dimenzij ljubezni v partnerskem odnosu. Ker ti posamezniki občutijo, da starš pretirano posega v njihovo življenje, se morda izogibajo vzpostavitvi dolgoročnih odnosov, saj se bojijo, da bi partner še dodatno ogrozil njihovo individualnost. Rezultati najine študije potrjujejo izsledke avstralske študije M. E. Lloyd (2011), ki je na vzorcu mladih na prehodu v odraslost preverjala, kako se čustvena opora in pretiran nadzor mame povezujeta s strahom pred intimnostjo v heteroseksualnih partnerskih odnosih. Ugotovila je, da visoka raven nadzora in zaščitništva ter nizka čustvena opora mame, ki jo doživljajo posamezniki v otroštvu in mladostništvu, povečujeta verjetnost razvoja strahu pred intimnostjo v kasnejših romantičnih odnosih. Študija je tudi pokazala, da je neuspešno osamosvajanje pomemben napovednik strahu pred intimnostjo v obdobju prehoda v odraslost.

V drugem raziskovalnem vprašanju so naju zanimala povezave dimenzij psihološkega osamosvajanja od staršev in

dimenzij ljubezni v partnerskem odnosu mladih z zakonskim stanom staršev in njuno konfliktnostjo, kot jo zaznavajo mladi udeleženci. Zakonski stan staršev (v zvezi, razvezana) se povezuje z iskanjem opore pri očetu in bojaznijo pred razočaranjem obeh staršev, pri čemer mladi, ki imajo razvezane starše, poročajo o nižji ravni iskanja opore pri očetu in nižji ravni bojazni pred razočaranjem staršev, kot tisti, katerih starši so v partnerskem razmerju. Razveza staršev lahko neugodno vpliva na odnos med staršem in otrokom. Tako so Zill idr. (1993) v raziskavi ugotovili, da je kar 65 % mladih iz razvezanih družin poročalo o slabem odnosu z očetom, natančneje o nizki ravni bližine, pomanjkanju naklonjenosti, šibki identifikaciji z očetom in o redkem uživanju v skupnih trenutkih. Nekateri avtorji pa poročajo, da bolj kot sama razveza staršev na mlade vpliva stopnja konfliktnosti med staršema (Braithwaite idr., 2016). Podobno sva ugotovili tudi v najini raziskavi, pri čemer se višja stopnja konfliktnosti staršev negativno povezuje z iskanjem opore in povezanostjo s staršem ter pozitivno z zaznano vsiljivostjo starša. Mladi, ki zaznavajo višjo stopnjo konfliktnosti med staršema, se torej redkeje obračajo na starše po nasvete in pomoč, v manjši meri poročajo o vzajemno spoštljivem odnosu z njimi ter imajo pogosto občutek, da starši pretirano posegajo v njihovo osebno življenje. Prav tako poročajo tudi, da se raje zanašajo nase in samostojno rešujejo svoje težave. Konfliktnost med staršema pa se ne povezuje le s psihološkim osamosvajanjem mladih, temveč tudi z intimnostjo in zavezanostjo mladih v partnerskem odnosu, kar je v skladu z ugotovitvami Braithwaite idr. (2016), ki navajajo, da se zaznana konfliktnost staršev povezuje z nižjo zavezanostjo v partnerskih odnosih mladih. Prav tako konfliktnost med staršema napoveduje konfliktnost v partnerskem odnosu mladih.

Drugo raziskovalno vprašanje se je nanašalo tudi na povezanost dimenzij psihološkega osamosvajanja s kakovostjo partnerskega odnosa mladih. Udeleženci, ki so poročali o višji ravni nadzora nad njihovim osebnim življenjem s strani

Tabela 5

Koeficienti multiple linearne regresije za napovedovanje zadovoljstva v partnerskem odnosu glede na zakonski stan in konfliktnost med staršema, dimenzije psihološkega osamosvajanja v odnosu do mame in očeta in dimenzije ljubezni

	Model mama		Model oče	
	β	SE	β	SE
Zakonski stan staršev	0,05	0,11	0,02	0,13
Konfliktnost med staršema	-0,04	0,03	-0,01	0,03
Iskanje opore	0,01	0,06	0,03	0,05
Povezanost	-0,06	0,07	-0,03	0,05
Zaznana vsiljivost	-0,02	0,05	-0,12*	0,05
Zanašanje nase	0,04	0,04	0,05	0,04
Bojazen pred razočaranjem	0,03	0,03	0,01	0,04
Intimnost	0,67***	0,11	0,64***	0,12
Strastnost	-0,01	0,12	-0,00	0,12
Zavezanost	0,39**	0,14	0,39**	0,14

Opombe. Zakonski stan staršev (0 – razvezana, 1 – v zvezi); model mama – model, v katerega so bile vključene dimenzije osamosvajanja v odnosu z mamo; model oče – model, v katerega so bile vključene dimenzije osamosvajanja v odnosu z očetom.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

staršev, so poročali o višji stopnji konfliktnosti v partnerskem odnosu. Rezultat je skladen z ugotovitvami preteklih raziskav, v katerih so avtorji prav tako ugotavljali, da se zaznana vsiljivost staršev povezuje s slabšo kakovostjo partnerskih odnosov mladih (npr. Glavač in Puklek Levpušček, 2024; Lloyd, 2011).

Tretje raziskovalno vprašanje se je nanašalo na ugotavljanje relativnega prispevka osamosvajanja od staršev, značilnosti razmerja staršev in dimenzij ljubezni v partnerskem odnosu mladih pri pojasnjevanju kakovosti partnerskega odnosa mladih na prehodu v odraslost. Dimenzije osamosvajanja od staršev v napovednem modelu niso izkazale pomembnega relativnega prispevka k pojasnjevanju konfliktnosti v partnerskem odnosu mladih. Pomembno napovedno moč sta imela zakonski stan in stopnja konfliktnosti med staršema, zelo močan napovednik konfliktnosti v partnerskem odnosu mladih pa je intimnost v njunem odnosu. Rezultati navajajo k zaključku, da je kakovost odnosa med mladima partnerjema povezana predvsem z dobro čustveno povezanostjo med njima. Pomembna napovednika zadovoljstva v partnerskem odnosu sta dimenziji ljubezni intimnost in zavezanost. Tudi Cassepp-Borges idr. (2023) navajajo, da je ljubezen dober napovedni dejavnik zadovoljstva v partnerskem odnosu, pri čemer sta bila tudi v njihovi študiji pomembna napovednika intimnost in zavezanost, medtem ko strastnost ni pomembno napovedovala zadovoljstva v partnerskem odnosu. Poleg intimnosti in zavezanosti pa zadovoljstvo v partnerskem odnosu v najini raziskavi pomembno napoveduje tudi zaznana vsiljivost očeta. Posamezniki, ki zaznavajo manj vsiljivosti in nadzora s strani očeta, poročajo o višji ravni zadovoljstva v partnerskem odnosu. Kljub temu, da je učinek majhen, rezultat nakazuje, da doživljanje zasebnosti in manj vmešavanja očeta v osebne zadeve mladih prispeva k višji stopnji zadovoljstva s partnerjem. Spoštovanje osebnih meja v primarni družini, zlasti med očetom in mladim odraslim, ima torej pomemben učinek na zadovoljstvo v partnerskem odnosu slednjega. Podobno sta ugotovila tudi Glavač in M. Puklek Levpušček (2024), in sicer, da igra osamosvajanje, predvsem v odnosu do očeta, pomembno vlogo v romantičnih izkušnjah mladih, saj očetova vsiljivost negativno učinkuje na trajanje partnerskih odnosov mladih.

Zaključek

Pričujoča raziskava je prva raziskava v slovenskem prostoru, v kateri so bile proučevane povezave med vidiki osamosvajanja od obeh staršev in kakovostjo odnosa z intimnim partnerjem pri mladih na prehodu v odraslost. Poleg vidikov osamosvajanja od staršev sva v raziskavo vključili tudi nekatere značilnosti odnosa med staršema (zakonski stan in stopnja konfliktnosti med njima). Kakovost partnerskega odnosa pri mladih je bila preučevana prek ugotavljanja dimenzij ljubezni v odnosu (intimnost, strastnost in zavezanost), zaznane konfliktnosti v odnosu in zadovoljstva v partnerskem odnosu. Raziskava kaže, da zakonski stan staršev in konfliktnost med staršema pomembno prispevata k pojasnjevanju zaznane konfliktnosti med mladima partnerjema. Prav tako so rezultati raziskave pokazali, da so le določeni vidiki osamosvajanja od staršev,

kot sta čustvena povezanost z mamo in zaznana vsiljivost staršev, povezani s kakovostjo partnerskih odnosov mladih. Spoštovanje osebnih meja s strani staršev in čustvena opora pri osamosvajanju od staršev sta torej pomembna dejavnika za uspešne in izpolnjujoče partnerske odnose mladih, vendar so povezanosti šibke in ne omogočajo trdnjših zaključkov. Najpomembnejši napovednik konfliktnosti in zadovoljstva v partnerskem odnosu je kakovost ljubezenske zveze mladega para, zlasti na področju intimnosti in zavezanosti.

Omejitev raziskave se nanašajo na zbiranje podatkov in vzorec. Podatki so bili namreč zbrani v spletni obliki, kar otežuje nadzor nad kakovostjo odgovorov. Omenjeno težavo sva reševali s preverjanjem časa izpolnjevanja, kakovost odgovorov pa bi lahko nadzorovali npr. tudi s postavkami za preverjanje pozornosti udeležencev. Uporaba samoocenjevalnih vprašalnikov lahko dodatno vpliva na pristranskost podatkov, saj so ti odvisni od zmožnosti introspekcije in objektivne samoocene obravnavanih tematik. S spletno izvedbo raziskave pa sva udeležencem omogočili večjo anonimnost, ki verjetno omogoča njihovo večjo iskrenost pri občutljivih temah, kot je poročanje o intimnih odnosih. Treba je upoštevati, da je bila večina najinih udeležencev ženskega spola, prevladovali so tudi posamezniki, katerih starši so bili v partnerskem odnosu. V najinem vzorcu je bilo torej malo moških udeležencev in tistih, ki so poročali o razvezi staršev, zaradi česar je posploševanje rezultatov na populacijo mladih v partnerskem odnosu omejeno.

Za prihodnje raziskave bi predlagali, da se samoocenjevalne metode kombinira z drugimi pristopi, na primer z opazovanjem in intervjuji, na podlagi katerih bi pridobili celovitejšo sliko o povezanosti doživljanja obeh odnosnih sistemov. Prav tako bi bilo zanimivo preučiti vzajemne ocene kakovosti odnosa med partnerjema, saj gre za tematiko, ki je socialno deljena, v pričujoči raziskavi pa je bila predstavljena le perspektiva enega poročevalca. Zanimivo bi bilo tudi raziskati, kako partnerja zaznavata drug drugega v kontekstu psihološkega osamosvajanja od staršev in kako partner zaznava osebnostne značilnosti in vedenje v partnerskem odnosu drugega partnerja, ki se ni uspešno osamosvojil od staršev. Ta analiza bi še dodatno poglobila vpogled v dinamiko odnosov ter povezavo med psihološkim osamosvajanjem od staršev in kakovostjo ljubezenskega odnosa pri mladih na prehodu v odraslost.

Zahvala

Raziskava je bila izvedena v okviru raziskovalnega programa Uporabna razvojna psihologija (P5-0062), ki ga finančno podpira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

Reference

- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood. A theory of development from the late teens through the twenties. *The American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037//0003-066X.55.5.469>

- Arnett, J. J. (2015). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties* (2. izd.). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199929382.001.0001>
- Avilés, T. G., Finn, C. in Neyer, F. J. (2020). Patterns of romantic relationship experiences and psychosocial adjustment from adolescence to young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 50(3), 550–562. <https://doi.org/10.1007/s10964-020-01350-7>
- Bartell, D. S. (2006). Influence of parental divorce on romantic relationships in young adulthood: A cognitive-developmental perspective. V M. A. Fine in J. H. Harvey (ur.), *Handbook of divorce and relationship dissolution* (str. 339–360). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Blos, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *Psychoanalytic Study of the Child*, 22, 162–186. <https://doi.org/10.1080/00797308.1967.11822595>
- Braithwaite, S. R., Doxey, R. A., Dowdle, K. K. in Fincham, F. D. (2016). The unique influences of parental divorce and parental conflict on emerging adults in romantic relationships. *Journal of Adult Development*, 23(4), 214–225. <https://doi.org/10.1007/s10804-016-9237-6>
- Cassepp-Borges, V., Gonzales, J. E., Frazier, A. in Ferrer, E. (2023). Love and relationship satisfaction as a function of romantic relationship stages. *Trends in Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s43076-023-00333-4>
- Chen, H., Cohen, P., Kasen, S., Johnson, J. G., Ehrensaft, M. in Gordon, K. (2006). Predicting conflict within romantic relationships during the transition to adulthood. *Personal Relationships*, 13(4), 411–427. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2006.00127.x>
- Collins, W. A., Welsh, D. P. in Furman, W. (2009). Adolescent romantic relationships. *Annual Review of Psychology*, 60(1), 631–652. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163459>
- Furman, W. in Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships. *Child Development*, 63(1), 103–115. <https://doi.org/10.2307/1130905>
- Glavač, T. in Puklek Levpušček, M. (2024). Romantic experiences in emerging adults: How they relate to the importance of romantic relationships and the quality of relationships with parents. *Društvena istraživanja*, 33(2), 223–245. <https://doi.org/10.5559/di.33.2.03>
- Grotevant, H. D. in Cooper, C. R. (1986). Individuation in family relationships. *Human Development*, 29(2), 82–100. <https://doi.org/10.1159/000273025>
- Hazan, C. in Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Josselson, R. (1980). Ego development in adolescence. V J. Adelson (ur.), *Handbook of adolescent psychology* (str. 188–210). John Wiley & Sons.
- Kapinus, C. A. (2005). The effect of parental marital quality on young adults' attitudes toward divorce. *Sociological Perspectives*, 48(3), 319–335. <https://doi.org/10.1525/sop.2005.48.3.319>
- Kavčič, T. in Zupančič, M. (2018). Types of separation-individuation in relation to mothers and fathers among young people entering adulthood. *Journal of Youth Studies*, 22(1), 66–86. <https://doi.org/10.1080/13676261.2018.1478070>
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. The Guilford Press.
- Komidar, L., Zupančič, M., Puklek Levpušček, M. in Bjornsen, C. A. (2016). Development of the short version of the Individuation Test for Emerging Adults (ITEA–S) and its measurement invariance across Slovene and U.S. emerging adults. *Journal of Personality Assessment*, 98(6), 626–639. <https://doi.org/10.1080/00223891.2016.1171231>
- Komidar, L., Zupančič, M., Sočan, G. in Puklek Levpušček, M. (2014). Development and construct validation of the Individuation Test for Emerging Adults (ITEA). *Journal of Personality Assessment*, 96(5), 503–514. <https://doi.org/10.1080/00223891.2013.850703>
- Kowal, M., Sorokowski, P., Dinić, B. M., Pisanski, K., GJoneska, B., Frederick, D. A., Pfuhl, G., Milfont, T. L., Bode, A., Aguilar, L., García, F. E., Roberts, S. C., Abad-Villaverde, B., Kavčič, T., Miroshnik, K. G., Ndukaihe, I. L. G., Šafárová, K., Valentova, J. V., Aavik, T., ... Sternberg, R. J. (2023). Validation of the short version (TLS-15) of the Triangular Love Scale (TLS-45) across 37 languages. *Archives of Sexual Behavior*, 53(2), 839–857. <https://doi.org/10.1007/s10508-023-02702-7>
- Kretschmer, T., Vollebergh, W. in Oldehinkel, A. J. (2016). Parent–child positivity and romantic relationships in emerging adulthood. *International Journal of Behavioral Development*, 41(2), 198–210. <https://doi.org/10.1177/0165025415612228>
- Kruse, J. in Walper, S. (2008). Types of individuation in relation to parents: Predictors and outcomes. *International Journal of Behavioral Development*, 32(5), 390–400. <https://doi.org/10.1177/0165025408093657>
- Lloyd, M. E. (2011). *Fear of intimacy in romantic relationships during emerging adulthood: The influence of past parenting and separation-individuation* [Doktorska disertacija, Victoria University, Faculty of Arts, Education and Human Development]. VU Research Repository. https://vuir.vu.edu.au/19409/1/Marianne_Lloyd.pdf
- Musek, J. (1993). *Psihologija: človek in družbeno okolje* [Psychology: The individual and the social environment]. Educy.
- Nabila, V. in Gunawan, M. C. (2023). The relationship between the Triangular theory of love by Sternberg and romantic relationship. *European Journal of Psychological Research*, 10(1), 82–90.
- Puklek Levpušček, M. in Gril, A. (2010). Patterns of individuation in Slovenian adolescents and their relationship with adolescents' perceptions of parents, friends and teachers. *Psicología Conductual*, 18(1), 119–138.
- Regan, P. C., Durvasula, R., Howell, L., Ureño, O. in Rea, M. (2004). Gender, ethnicity, and the developmental timing of first sexual and romantic experiences. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 32(7), 667–676. <https://doi.org/10.2224/sbp.2004.32.7.667>

- Seiffge-Krenke, I., Shulman, S. in Klessinger, N. (2001). Adolescent precursors of romantic relationships in young adulthood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(3), 327–346. <https://doi.org/10.1177/0265407501183002>
- Sternberg, R. J. (1986). A Triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119–135. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.93.2.119>
- Sumter, S. R., Valkenburg, P. M. in Peter, J. (2013). Perceptions of love across the lifespan. *International Journal of Behavioral Development*, 37(5), 417–427. <https://doi.org/10.1177/0165025413492486>
- Zill, N., Morrison, D. R. in Coiro, M. J. (1993). Long-term effects of parental divorce on parent-child relationships, adjustment, and achievement in young adulthood. *Journal of Family Psychology*, 7(1), 91–103. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.7.1.91>
- Zupančič, M. (2020). Opređelitev razvojnega obdobja in razvojne naloge v mladostništvu ter na prehodu v odraslost [Defining the developmental period and tasks in adolescence and emerging adulthood]. V L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija* (3. zv., str. 644–665). Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Zupančič, M., Komidar, L. in Puklek Levpušček, M. (2014). Individuation in Slovene emerging adults: Its associations with demographics, transitional markers, achieved criteria for adulthood, and life satisfaction. *Journal of Adolescence*, 37(8), 1421–1433. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2014.03.014>

Prispelo/Received: 7. 11. 2024

Sprejeto/Accepted: 24. 2. 2025